

Oszakától az Áldozat utcáig

Remélem, nem sértődnek meg a jogázhallgatók, ha szakmájukat mint laikus, úgy egészében nem tartom minden idők legérdekfeszítőbb stúdiósnak. (Az életben, persze – az – már más.) Nos, ugyanakkor (megint csak laikusként) rendkívül érdekfeszítőnek gondolom magát a jogtörténetet, hiszen már sok-sok évszázada is ítéleztek az akkor élők is egymás felett, benne van tehát e tárgyban is az egész emberiség történelme... Ezúttal viszont a jogtörténetnél is „izgalmasabbal” volt szerencsém találkozni a kar Áldozat utcai épületében – a tárgy előadójával: dr. Kállay István docenssel.

SZÖVEG: CSISZKA ANTAL • FOTÓ: KOVÁCS NORBERT

A közvetlen környezet meg is lepett, de talán – nem is. A 114-es szoba, hogy mindjárt kacsintsunk is egyet a történelemre, leginkább talán az Augiász istállójára hajaz. A tanár úr egy laza magyarázattal menti az égisz éré könyvhalmazt: ugye, most költözik a könyvtár, ide is került pár száz példány ideiglenesen. Hogy aztán nagy nehezen le tudunk ülni egy hevenyészett ágy (vagy mi a kutyafüle, mert le volt takarva), illetve egy tévékészülék, egy számítógéprendszer és nyomtató közé beszorulva, már szinte természetes mozzanat. Aztán gyorsan kiderült, hogy ebben a művészi rendetlenségben mégis valami különleges logika uralkodik, amikor egy-egy könyvet, CD-lemezt vagy dossziét kell előkapni

a mondandó illusztrálásához. Szóval, hat az ismert mondás, miszerint ki is ismeri ki magát igazán a káoszban...!?

Első, óvatosan tapogatózó kérdésem a jog ezen ágazatának művelőjéhez, hogy miért is tanítják a jurátusoknak ezt az egyébként (hallomásból tudom), sok-sok kollokviumi bukáshoz vezető tárgyat. A banális kérdésre egyáltalán nem banális a válasz:

– Az a meztelen valóság, hogy az érettségizett fiatalok egyáltalán nem érettek, mérhetetlenül alacsony színvonalú felkészültséggel érkeznek ide. Ezért az első évben fel kell készíteni őket az alapvető jogi fogalmak befogadására, az igazi egyetemi tanulmányokra... Erre szolgál a jogtörténet és római jog oktatása.

Kissé rácsodálkozom a kategorikus kijelentésre. S megkapom erre az első (később több hasonlóval is traktál) „hirtelenjében” kinyomtatott A4-es papírlapokat.

– Na, olvassa csak! Két hallgatóm által készített jegyzőkönyv (órávázlat) egy-egy oldala a legutóbbi előadásomról – ugyanis mindegyikről születnek ilyen emlékeztetők. Mire következtet akkor, ha ilyesmit olvas bennük: „Hitler Mein Kamp, Carl Marx, Cesare Lombroso?” Remélem – ezek után – hogy a „Relytélyes Tisza-gyilkosság” már csak elgépelés...

Persze, szereti ő a tanítást és szereti a diákjait, erre magam is rájövök, anélkül, hogy egy fél szóval is deklarálná. Például ide mutat az, ahogyan e szemeszterben vállalt egyik tárgyát, a „Kütfők, források, elemzések” elnevezésűt felépíti. Vasárnap reggel ugyanis megérkezik Budapestre, és menten dolgozik is néhány órát a következő előadása összeállításán. Az anyagot aztán mintegy „be-konferálja” a hallgatóknak, ugyanis mindegyikükkel on-line kapcsolatot

A tanár úr üzeni...:

Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni = a győztes ügy az isteneknek tetszett – a legyőzötteké viszont Catónak = „én a legyőzöttekkel tartok.” (Lucanus, Pharsalia, 1.128.). Ez az egyik „kedvence”, azaz jelmondata. A másik viszont Buddha utolsó parancsa, amely így hangzik:

„A létező dolgok elmúlnak (tehát éppen ezért vagy ennek ellenére) törekedjeteek fáradhatatlanul!”

tart. (Amely egyébként természetesen oda-vissza működik, s ez tudomása szerint egyedülálló interaktivitás a Széchenyi jogi karán.) Az ő óráira – előre készülni kell. No, akkor adjunk annyit e szép tudományágnak, hogy

könyve, VOLT EGYSZER EGY FILMSZTÁR... Szilassy László élete (Att-raktor, 2008. 191. p.) Filmjei be voltak tiltva, de most a RÉGI MAGYAR FILMEK sorozatban megjelentek, pl. a KAROSSZÉK (Latabár Kálmánnal

is csatolja. (Számos levél a feldolgozandó iratok között.) TEHÁT: a múlt órán megmutatott GRILL SOROZAT megfelelő kötetében megkeressük a tételes családjogi szabályozást – majd áttanulmányozzuk a „megsárgult” (eredeti) iratokat.

Üdvözlettel: Kállay István.”

Kissé irigykedve jegyzem meg magamnak: ha a polgári, a büntető meg a gazdasági jog és egyéb „nyalánkságok” mellett ezt és az ehhez hasonlókat mind elsajátítjátok fiúk, lányok, akkor nem lesztek szakbarbárok, az hétszentség...

Aztán lassan némi unszolásomra azért rátérünk a tanár úr „magánügyeire” is. Visszafogott saját magáról szólván, de arra például büszke, hogy Horváth Pál hívására és tanszékére került ide: „száz éve”, az aspiránsa volt. Tehát a győri kar alapítása óta itt tanít. Vagy, hogy például „hajdan” az ELTE-n, a jogtörté-

„Sokat beszélgetünk az oktatás kapcsán, de minden hallgatónak tiltom a politizálást. Majd ha befejezték a tanulmányaikat, oda hajlanak, ahova akarnak.”

szó szerint ide másoljuk a február 20-án keltezett tanári netküldeményt.

„Tisztelt Hallgatóim!

Holnap megkezdjük az iratok feldolgozását! Első lépés: egy házassági bontóügy iratai. Második lépés: a „háborús bűnös” iratok. Remélem, számíthatok érdeklődésükre és közreműködésükre! Kérem, a Google-n nézzék meg, hogy KIRÓL van szó! Most jelent meg MUDRÁK József

és Szelezcky Zitával) /17. sz./ vagy a RÉGI KERINGŐ (Páger Antallal és Szörényi Évával) /30. sz./

Előzetes tájékoztatásul: a bontóügyben – a korabeli tételes jognak megfelelően – a VÉTKESSÉGET meg KELLETT állapítani. (A férj „általában” a vétkes), itt a „bontóok” Szelezcky Zita, akinek Erdélyből küldött EREDETI LEVELEIT a bontóper felperese, a feleség bizonyítékként be

Japán pillanatkép

neti tudományos diákkörnek ő volt a titkára, és ebbe a diákkörbe járt akkor Szalay Gyula, a jelenlegi győri dékán. A következő érdekességekkel megint csak a diákokkal kapcsolatban szolgál:

– Sokat beszélgetünk az oktatás kapcsán, de minden hallgatónak tiltom a politizálást. Majd ha befejezték a tanulmányaikat, oda hajlanak, ahova akarnak. Pedig elkerülhetetlenül foglalkozunk napi

aktualitásokkal is, így például az Európai Unióban most a magyarok fölvetette cigányprogrammal, vagy a civilizációk világméretű „összecsapásával”, különös tekintettel jelenleg az iszlám jogra. Manapság az értékvesztés korszakát éljük, és ezen bizony jó lenne változtatni! Az erre vezető eszköz például a nyelvtanulás, gyakran hangsúlyozom is a nyelvtudás fontosságát. Ma már az, hogy valaki tud angolul, az még szín-

te semmi. Az angol ma munkanyelv! Ezen kívül illik még egy világnyelvet elsajátítani, és nem árt, ha hozzáteszünk még egy „kis” nyelvet. Minimum. És olvasni, olvasni. Életem csodája, sőt, a legnagyobb ajándéka, hogy intenzíven végigolvashattam vagy hatvan évet...

S ha már az ajándékról van szó: Kállay docens úr számára Japán az igazi. Nem takarékoskodik az oda címzett jelzőkkel. Kíváncsiságból kezdett el japánul tanulni, aztán egy véletlen folytán első magyar jogász kormányosztályjasként utazhatott a távol-keleti országba. Felidézi, hogy ott kinn fél évig szó szerint éjjel-nappal – merthogy még álmában is magnót kellett hallgatnia (akkor volt divatos az úgynevezett hipnopediá) – sajátította el a nyelvet. Másodszorra már tanítani hívták.

– Mindent a japánoktól tanultam. Ők azok, akik annak idején Amerikától igyekeztek elsajátítani minden lehetőt, azután pedig ezt tökéletesítették, és a maguk képére formálták az egészséget. Ott egész más az egyetemi élet, ahol szinte együtt él a tanító és a tanított, azaz a hallgató. Tavaly ősszel két hónapra újra elutaztam oda. Búcsúzni. A megszeretett néptől, kilencvenéves mesteremtől, a császári egyetememtől, a barátoktól,

Tanulmányai. Általános iskolák: Szentendre-Izbég és Budapest; középiskolák: Budapest és Szentendre. Felsőfokon: 1960–1965: ELTE ÁJK, jogi diploma (közben ELTE BTK történelem–latin levéltár szak, részképzés), majd jogtanácsosi szakvizsga és kandidátusi szakvizsga.

Nyelvismerek: orosz, angol, német, majd japán nyelvi diploma, olvas még: görögül, latinul, modern szláv nyelveken.

Ösztöndíjas útjai: Oszakai Idegen Nyelvek Egyeteme, ott japán nyelvi diploma (1975), majd az Oszakai Császár Egyetem jogi fakultása (1974–1975), továbbá Római Magyar Akadémia (1983–1984). Visszahívják a Tokió Waseda Egyetem jogi fakultására kutatni-oktatni (1992–1993).

Munkahelyei: Először Szentendrén, a Ferenczy Károly Múzeumban régészgyakornok (1960), majd jogi tanulmányai befejezésével a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadóban felelős szerkesztő, 1974-től az ELTE Római Jogi, majd az Egyetemes Jogtörténeti Tanszékén adjunktus. 1984-ben kinevezik a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó főszerkesztőjévé, a jogi szerkesztőség élére. 1985-től ügyvédi-jogtanácsosi munkaköröket tölt be. 1995-től az ELTE SZIF Oktatási Intézetének docense, tudományos főmunkatárs. 1999-től főiskolai docens.

Az ELTE Bölcsészettudományi Kara Történelmi Segédtudományi Tanszékén évtizedekig jogi alapismereteket oktat. Másodállásban folyamatosan részt vesz külföldi jogi karok munkájában. Alapítója és vezetője a Miskolci Egyetemen az Állam- és Jogtudományi Karon megszervezésre kerülő Római Jogi Tanszéknek.

Szakmai publikációi közül kiemeli a De Diversis Requilis Iuris Antiqui. A Digesta 50.17. Regulái /latinul és magyarul (Bp., Tankönyvkiadó, 45 p., társszerzővel) jegyzetet. Fontosnak tartja a Meszto japanoszkogo prava v. szravnitel 'nom prave. c. munkáját. (Nekotorüe uroki adnoj sztazsirovki. ELTE 1977). Japánban írja a magyar jogi népszokásokról cikkét Hangari minshu no hokanshu (The old customary Law in Hungary) címmel, ami a Horitsu Jihó (1983 Japán) c. folyóiratban jelent meg. Összeállított Szemelvények a középkori állam és jog tanulmányozásához (egyetemi jegyzet, tankönyv, 1984) oktatási segédanyagot, a Győri Jogi Kar alapításakor Karvasy Győri címmel (Adatok a magyar politikatudomány létrejöttének történetéhez, Győri Tanulmányok, 1998) megkezdte a hajdani Jogakadémia múltjának feltárását.

Tudományos megbízatások, testületi tagságok között megemlíti, hogy tagja volt a Jogi Szakvizsgabizottságnak, de működött-működik a további intézményekben: European Association for Japanese Studies (London), Magyar–Japán Baráti Társaság, Kőrösi Csoma Társaság, Nihon Hoseishi Gakkai Tokyo (Japán Jogtörténeti Társaság), Nichibunken Tokyo, Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság, Ókortudományi Társaság, Magyar Néprajzi Társaság.

Hobbija (gyűlöli ezt a szót – inkább a passziót használja): zenehallgatás, olvasás.

ismerősöktől. Az országtól. El tudtam volna képzelni magamat ott az életem végéig, de ezt a japán jogrend nem engedi. Befogadnak ugyan tanulni, tanítani, de aztán menj haza...

A papír nem tudja igazán visszaadni a tanár úr szavainak hangulati velejáróját...

Fotók, hazaírt élménybeszámolók, könyvcímek, dolgozatrészletek, a japáni időszakának illusztrációi, egymás után küldi géperől a címemre

éveinek Magyarországra jó ajánlólevéllel. Ismert felmenőim valláserkölcsi kötöttsége, az értelmiségi és jobboldalinak minősített politikai rokonság mind olyan dolog, ami nem volt jó ajánlólevél, sőt, már kisgyermekként saját bőrömmön megtapasztaltam, mi a diszkrimináció, mit jelent a szó: „osztályidegen”. Ma sem tudom, hogyan vettek fel az egyetemre. Mit csinálhattam?! Tanultam és

élettörténetébe, a jó és rossz példákból egyaránt merítve-tanulva! Tudjátok-e hogy az elmúlt évtizedekben hétmillió abortusz történt ebben az országban? És ne nevessetek ki, ha azt üzenem, hogy csináljatok gyereket, és lehetőleg kettőnél többet! Ne felejtsetek, hogy jogszabályt alkotni csak élő emberek számára lehet, mint ahogy bármilyen jogi kérdés is csak élő emberek között merülhet fel.

Mindent a japánoktól tanultam. Ők azok, akik annak idején Amerikától igyekeztek elsajátítani minden lehetőt, azután pedig ezt tökéletesítették, és a maguk képére formálták az egészet. Ott egész más az egyetemi élet, ahol szinte együtt él a tanító és a tanított, azaz a hallgató.

„majd otthon elolvasod”.

Mindegyik témakörünket csak elvágni tudjuk, hiszen hallgathatnám napestig. De nemsokára órája kezdődik, többször keresik is, hát lassan be kell kereteznünk a beszélgetésünket. Egy ekkora ívet befutó embertől ésszerű, hogy a végére megint egy banálist kérdezek: mit üzen a jövő generációjának?

– Egy kicsit messzebről indítom, a saját példával. Nem születtem a múlt század negyvenes-ötvenes

tanultam – dolgoztam tisztességgel. Így elértem, hogy az ön- és közérzetem jó, sőt, ahogy Talleyrand mondta: „Túléltem” – tehát ezért is boldog vagyok. A munkám és a passzióm, tehát a „szenvedélyem” – azonos. Számomra ez az egyetemi oktatói pálya nem állást jelent, hanem egy megvalósult szerelmet. Boldog vagyok, hogy itt taníthatok.

És mi következik mindebből? Fiatalok! Lehet valami „hasonlóval” követni – ha akartok. Menjete időről időre külföldre tanulni, építsétek bele a tudásotokba a külföldön megszerzett és hazahozott ismereteket – ez lenne az igazi kreditrendszer! Sajnos, ez az, amit ma még nem igazán értenek itthon. Egyáltalán nem baj az, ha az indexetekben több egyetem érdemjegyei szerepelnek! A szakmátok jó! Az igaz, hogy a sokat emlegetett Huntington szerint noha az emberiség, az ország konfliktusait véglegesség igényével megoldani nem lehet, de kezelni igen, s ez a jogászok feladata, tehát mind több kell belőlük, azaz belőlünk! S még egy fontosat! Tényleg „sokasodjatok és szaporodjatok” ebben az elnéptelenedő országban! Alapítsatok családot, s ha már nincs más, kapaszkodjatok a saját felmenőitek

dr. Kállay István „szakmai mestere”, Yamanaka professzor

2005. május 14-én a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégiumban megrendezett Bethlen-napok alkalmából dr. Kállay István jogtörténész érdekes előadást tartott a japán nyelvről és írásrendszerről. Egy ennek kapcsán a vele készült interjú tárolja a google: www.bethlengabor.ro/files/Japan01.htm elérhetőséggel. Az interjú így kezdődik:

– Miért választottad májusi előadásod színhelyéül a nagyenyedi kollégiumot?
– Roppant egyszerű! „Mélyek a gyökerek!” Öregapám, az újtordai református templomerőd lelkipásztora volt 1860 és 1895 között. Idősebb fiáról biztosan tudom, hogy a Nagyenyedi Kollégium diákja volt, mert a tablóról készült fénykép megmaradt. Át is adtam most Krizbai tanár úrnak. Van azonban egy másik ok is: szakmai. Legutóbb 1992–1993-ban voltam a híres Tokiói Waseda Egyetem Jogösszehasonlító Intézetének vendégmunkatársa, a Japán Alapítvány meghívására. A másik magyar, a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Múzeum japanológusa a Meiji Egyetemen működött – ott képezik a japán kultúrtörténet-művészettörténet szakembereit. Vasárnaponként együtt szoktunk kirándulni. A magyar nyelvű útikönyv szerint „... a Nishi-Sugamo megállónál van a Taisho Egyetem. Noha kiesik a turistalátványosság útvonálából, nekünk, magyaroknak mégis érdemes felkeresni. Parkjában (az útikönyv téves információja szerint) a nagy utazó magyar tudós, Kőrösi Csoma Sándor mellszobra előtt tiszteleghetünk.” Ott leszünk! Vettünk egy-egy szál rózsát, és felkerekedtünk híres példaképünk, az egyedüli magyar „boddhiszátva” képmásához. Kerestük az egyetem parkjában, de sehol sincs a műemlék! Végül a portás szolt ránk, segíthet-e? Hát persze! Kiderült, hogy a kicsi, de egész alakos szobor az első emeleti tanácsteremben van, de az sem az eredeti, mert azt a Nemzeti Múzeumba vitték. Letettük virágainkat, és japán szokás szerint lefényképeztük magunkat és egymást a híres enyedi diák szobra mellett, a „szent fürke” (toko-no-ma) két oldalán. Eszünkbe jutott a Kőrösi Csoma Sándor levelesládája című könyv „... bölcsészeti és teológiai tanulmányaimat a Bethlen-kollégiumban, Nagyenyeden végeztem”.